

ENERJİDE PLANLAMA SORUNU MASAYA YATIRILDI

Ankara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (KAYAUM) ile Mülkiyeliler Birliği'nce düzenlenen "21. Yüzyılda Planlamayı Düşünmek" Kurultayı, 13-14 Mayıs 2011 tarihlerinde Ankara Üniversitesi Rektörlük 100. Yıl Salonu'nda gerçekleştirdi. Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş, kurultay kapsamında katıldığı "Enerji, Çevre ve Ulaştırma Planlaması" oturumunda, enerji alanında neoliberal politikaların yarattığı açmazlara dikkat çekerek, kamusal planlama anlayışına geri dönüşmesi gerektiğini söyledi.

21. Yüzyılda Planlamayı Düşünmek Kurultayı kapsamında ilk gün "Planlama ve Piyasa Tartışması", "Ulusal (İktisadi) Planlama" ve "Ulusal Toplumsal Planlama" oturumları gerçekleştirildi. Kurultayın son gününde "Ulusal-Bölgesel-Yerel Planlama", "Tarım Planlaması", "Sanayi ve Teknoloji Planlaması" ile "Enerji, Çevre ve Ulaştırma Planlaması" oturumları düzenlendi. Kurultay çalışmalarını, 14 Mayıs Cumartesi günü düzenlenen "Enerji, Çevre ve Ulaştırma Planlaması" başlıklı oturum ile tamamladı. Bu oturumda, enerji konu başlığı altında EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş, Makina Mühendisleri Odası (MMO) Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz, Petrol Mühendisleri Odası (PMO) Enerji Çalışma Grubu Başkanı Necdet Pamir ve Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın, görüşlerini katılımcılar ile paylaştılar.

Planlama Rafa Kaldırıldı

Prof. Dr. Nesrin Algan'ın yönettiği oturumda ilk olarak EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş söz aldı. Enerji alanında planlamanın ucuz, kesintisiz ve kaliteli olarak enerji hizmeti sunma amacına dayalı olarak yapılması gerektiğini belirten Göltaş, 21. Yüzyıl'ın fosil kaynaklara dayalı enerji üretiminden, yenilenebilir kaynaklara geçiş yüzyılı olarak değerlendirildiğine dikkat çekti. Enerji alanının, diğer alanlar gibi son 25-30 yılda sürdürülen neoliberal politikardan payını aldığını ifade eden Göltaş, enerji alanındaki serbestleştirme ve özelleştirme politikaları nedeni ile insana ve doğaya uyumlu bir planlama anlayışından vazgeçildiğini kaydetti.

Dışa Bağımlılık Artıyor

Özellikle elektrik enerjisinde kamusal bir anlayış ile merkezi planlama yapılması zorunluluğuna çeken Göltaş, katılımcıları elektrik üretimi ve tüketimine ilişkin istatistikler konusunda bilgilendirdi. Elektrik santrallerinin kurulu güçlerine bakıldığında ithal doğalgaza dayalı üretim tesislerinin payının 2009 yılında yüzde 32.2'ye çıktığını ve doğalgazın elektrik üretimindeki payının ise yüzde 49.3'e kadar yükseldiğini belirten Göltaş, ithal kömürün payının ise yüzde 6.6 seviyelerine ulaştığına dikkat çekti. Yerli ve yenilenebilir kaynaklar yerine ithal kaynaklara dayalı bir enerji planlamasının kabul edilemeyeceğini ifade eden Göltaş, şöyle konuştu:

"Enerji politikalarımızı yerli kaynaklarımız üzerine kurmamız gerekiyor. Serbestleştirme ve özelleştirme politikaları enerjideki toplam dışa bağımlılık oranının yüzde 70'ler düzeyine çıkmasına neden oldu. Pahalı ithal kaynaklara dayalı politikalar, enerji fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır. Son dönemde elektrik enerjisinde yapılan zamların oranı yüzde 72.3'e kadar yükselmiştir."

Mevcut kaynaklar ile yeterli yatırımların yapılması durumunda 2030 yılına kadar elektrik enerjisinde arz sorunu bulunmadığını kaydeden Göltaş, hidroelektrik, rüzgar, jeotermal, güneş, linyit, biyogaz kaynaklarının toplam potansiyelinin 767 milyar kilovat saat (kWh) olduğunu vurguladı. Enerji verimliliği için alınacak önlemler ile birlikte, yerli ve yenilenebilir kaynakların kullanılmasını sağlayarak, hem dışa bağımlılık hem de kaynak çeşitlendirilmesi sorunlarının aşılacağı anlatan Göltaş, dışa bağımlılığı ve

pahalı bir seçenek olan nükleer enerji santrallerine ihtiyaç olmadığını vurguladı.

Liberal uygulamaların planlama kavramını içermediğine vurgu yapan Göltaş, şöyle devam etti:

“Stratejik bir alan enerji. Mutlaka kamu tarafından planlanmalı ve yönetilmelidir. Son 8 yılda ağırlığını iyece hissettiğimiz IMF, Dünya Bankası, AB'nin enerji alanına dayattığı politikalar, enerji krizine yol açmak üzeredir. Bu politikalarından bir an önce vazgeçerek, kamusal planlama anlayışına geri dönülmelidir.”

MMO Enerji Çalışma Grubu Başkanı Oğuz Türkyılmaz ise konuşmasına enerji alanında yapılan planlamadaki en büyük sorunun “talep tahmini” konusunda yaşanan sıkıntılar olduğunu kaydetti. Ekonomik kriz dönemleri gözetilmeden hazırlanan talep tahminlerinde düzenli olarak her yıl elektrik tüketiminin yüzde 6-8 büyüyeceğinin varsayıldığını belirten Türkyılmaz, bu tahminler dolayısıyla hızlıca tesis kurma zorunluluğu bulunduğu algısının kaynak seçiminde hata yapmaya dönüştüğünü vurguladı. Talep tahminleri ile enerji arzının şekillendirilmeye çalışılmasına rağmen, talep tarafında bir planlama yapılmamasını eleştiren Türkyılmaz, “Yoğun enerji tüketen demir çelik benzeri sanayi tesislerinde bu kadar ihtiyaç olup-olmadığı konusu değerlendirilmemektedir” diye konuştu.

Ekipman için Ar-Ge de Planlanmalı

Toplam enerji ithalatımızın 2010 yılında 38.5 milyar doları bulduğunu, 2011 için yapılan tahminlerde ise ithalat rakamlarının 40-45 milyar dolar seviyelerine çıkmasının

beklenildiğini kaydeden Türkyılmaz, güneş, rüzgar ve jeotermal enerjide ülke potansiyelinin çok küçük bir kısmının, yerli kömürün ise en fazla 3'te 1'inin kullanıldığına dikkat çekti. Yerli kaynakların kullanılması ile doğalgazın üretimdeki payının kademeli bir biçimde düşürülmesinin mümkün olduğunu vurgulayan Türkyılmaz, enerji santrallerinde kullanılan ekipmanların da Türkiye'de üretilebileceğine dikkat çekti. Türkyılmaz, yerli kaynakların kullanılmasına ilişkin yapılacak planlamanın, aynı zamanda yerli ekipman geliştirmek için gerçekleştirilecek Ar-Ge çalışmalarını da içermesi gerektiğinin altını çizdi.

Elektrik dağıtım bölgelerinin özelleştirilmesi için ihalelere çıktığını ve kimi bölgelerin fiili devirlerinin de gerçekleştirildiğini hatırlatan Türkyılmaz, bu dağıtım bölgelerinin orta vadede, uluslararası enerji tekellerinin eline geçilmesinden endişe edildiğini söyledi.

Enerji alanını düzenleme ve planlama konusunda Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun (EPDK) yetkilendirildiğini hatırlatan Türkyılmaz, “Ancak EPDK kendi verdiği lisansları bile denetleyemiyor. Enerji tesisi kurulumuna ilişkin verdikleri lisansların yüzde 8'inin ilerleme raporları bile yok. Bu lisanslara ilişkin EPDK'ya bilgi bile verilmiyor” diye konuştu. Türkyılmaz, EPDK'dan bugüne dek 35 bin megavat (MW) kurulu güç için alınan lisansların yatırıma dönüşmesi için gerekli denetimlerin yapılması ve yatırımların gerçekleştirilmesi durumunda önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin arz güvenliği sorunu kalmayacağını kaydetti.

Enerji Politikaları Sürdürülebilir Olmalı

PMO Enerji Çalışma Grubu Başkanı Necdet Pamir ise konuşmasına, enerjinin; ekonomi, çevre, tarım, sanayi ve ülkenin ekonomik bağımsızlığı ile direkt ilişkili bir konu olduğuna dikkat çekerek başladı. Pamir, konuşmasına şöyle devam etti:

“Enerjide dışa bağımlılık konusunda yerli kaynaklara vurgu yapıyoruz. Ancak yerli kaynakların kullanımının aynı zamanda sürdürülebilir bir politika ile bütünleştirilmesini istiyoruz. Hidrolik potansiyelin değerlendirilmesi isterken; İkitidere'de olduğu gibi, 22 hidroelektrik santrali kurulup, suyun neredeyse çıktığı noktadan, denize kadar borular içine hapsedilmesini kastetmiyoruz.”

Türkiye'deki linyit kaynaklarının 90 milyar kWh potansiyel oluşturduğuna ve potansiyelin değerlendirilmesini belediklerini kaydeden Pamir, “Ancak linyit kaynaklara vurgu yaparken, bu kaynakların temiz yakma teknolojileri kullanılarak değerlendirilmesini kastediyoruz” diye konuştu.

Yanlış talep tahminleri yapılarak, doğalgazın elektrik üretimindeki payının yükseltildiğini belirten Pamir, katılımcılara “Bu kadar ithal ağırlıklı ve dışa bağımlı enerji politikasına

bir de Rusya tarafından nükleer santral kurulmasının eklenmesi ne kadar doğrudur?" sorusunu yöneltti.

Geçtiğimiz yıl 33 milyar metreküp doğalgaz tüketildiğini ve tüketilemeyen doğalgaz için de "al ya da öde" anlaşmaları nedeni ile 3.5 milyar dolarlık ödeme yapıldığını kaydeden Pamir, "Bu durdum hem talep tahmini hem de kaynak tercihi konularının oldukça önemli olduğunu göstermektedir" diye konuştu.

Yayınlanan strateji belgelerinde yerli kaynaklara önem verileceği belirtilmesine rağmen, EPDK'nın dağıttığı elektrik üretim tesisi lisanslarının ağırlıklı olarak ithal kaynağa dayalı olduğu kaydeden Pamir, "Yerli kaynakların kullanılması yerli imalatının geliştirilmesi ile birlikte planlanması durumunda, Türkiye'nin önünü açacak kadar yerli kaynağı mevcuttur" dedi.

"Petrolde Yeniden Entegre Yapıya Dönülmeli"

Pamir'den sonra söz alan Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın, petrol sektöründe planlamanın önemli bir kavram olduğunu belirterek, sözlerine başladı. Öztaşkın, petrol sektörünün istenilen ölçüde gelişebilmesi için, kamu tarafından yönetilen entegre yapısını koruyan bir yapılanmaya ihtiyaç duyulduğunu kaydetti. Petrol alanında, "arama, sondaj, üretim, boru hattı ile taşıma, rafineri, dağıtım, pazarlama" gibi birbirinden farklı alanların bulunduğunu belirterek, "Bu alanların kimi çok karlı kimi ise büyük yatırımlar gerektiriyor. Arama çalışması için sismik çalışmalarının ardından karada açılacak bir kuyunun maliyeti 200 milyon dolar, denizde açılacak bir kuyunun maliyeti ise 250 milyondur. Ayrıca ancak açılan 4 kuyudan birinden petrol bulma olasılığınız var. Dağıtım ve pazarlama alanında elde edilecek karın arama, sondaj gibi çalışmalara aktarılması gereklidir. Bunları ayırmak mümkün değil. Tüm dünyadaki şirketler de bu esaslar ile çalışıyor."

Yapılan özelleştirmeler ile Türkiye'deki petrol alanındaki entegre yapının bozulduğuna dikkat çeken Öztaşkın, önümüzdeki dönemde TPAO'nun ve BOTAŞ'ın özelleştirilmesinin bile gündeme getirilebileceği endişesini dile getirdi.

Bu sektörde ucuz ve güvencesiz bir çalışma modeli ile başarılı olunmasının mümkün olmadığını da vurgulayan Öztaşkın, şöyle devam etti:

"Acilen TPAO ve BOTAŞ birleştirilerek, yeni bir kamu şirketi yaratılmalıdır. Bu kamu şirketi rafineri, dağıtım ağı ve petrokimya tesisi kurarak, yeniden entegre bir yapı oluşturmalıdır. Bu kamu şirketi, diğer alanlardan elde ettiği gelir ile arama çalışmaları için gerekli yatırımı yapabilir." ◀

